

МОНГОЛ ДАХЬ ӨНӨӨДРИЙН ФИЛОСОФИ

Г.Цэрэн (Ph.D)

*МУИС-ийн ШУС-ийн Хүмүүнлэгийн ухааны салбар
Философи, шашин судлалын тэнхим*

Түлхүүр үг: *Философи, олон ишт үзэл, боловсрол, мэргэжил, философи сэтгэлгээний соёл*

Товч утга: *Философи бол гэгээрэх арга зам, сэтгэхүйн соёлын тухай иргэний сургаал мөн.*

Философийн асуудлаар ба аливаа үзэгдэл үйл явцад философийн судалгаа, эргэцүүлэл хийж сургалт зохион байгуулж, хичээл зааж илтгэл хэлэлцүүлж, реферат өгүүлэл, нийтлэл эссэ хэвлүүлж, ном товхимол, сурах бичиг туурвиж олны хүртээл болгож буй хэн ч байлаа гэсэн эрдмийн зэрэг цол гадаад хэлний мэдлэг чадавхиас үл хамааран өөр өөрсдийнхөө философийн концептуаль үзэл баримтлалаа, судалгааныхаа логик методологын суурь зарчмуудаа ил тод зарлан тунхаглах явдлаас эхэлдэг болцгооё. Энэхүү шаардлагыг хангаагүй бол багш нарт хичээл заах сургалт явуулах эрхийг нь түдгэлзүүлбэ. Илтгэл, өгүүлэл ном товхимол сурах бичгийг дээрх шаардлагыг хангах нэмэлт шаардлага тавьж хангасан тохиолдолд л хэвлэдэг, олны хүртээл болгодог, уншсан хэн ч байсан хэлэлцдэг, зохиогч нь санаачлан хэлэлцүүлэг зохион байгуулдаг байх жишиг хэм хэмжээг тогтооё.

Философийн янз бүрийн монист, дуалист, плюрализм, материализм, идеализм, реализм, номинализм, рационализм, эмпиризм, сеантизм \шинжлэх ухаанч\, антисеантизм, эзотеризм, энергетикизм, синергетизм, информациологизм гэх мэт философийн урсгал, чиглэл, сургууль гэх зэргээр нэрлэж заншсан, олон янзын үзэл баримтлал, номлол **сургаалиуд** зэрэгцэн оршиж харилцан үйлчлэлцэж бие биеэ нөхөн гүйцээж хөгжин боловсронгуй болох сэдэл түлхэц болж байгаа оюун ухааныг түүнээс улбаалан үүсэн хөгжиж буй соёлын бүрэлдүүлбэр үзэгдлүүдийн оршихуйн, үйлчлэлцэхүйн нөхцөл байдлыг философийн, сүсэг бишрэлийн, улс төрийн олон ишт, олон урсгалч үзэл \плюрализм\ гэж нэрлэдэг.

Шашин, сүсэг бишрэлийн ба философийн олон урсгал чиглэл дэг, сургууль конфисуудыг сүмбэр уулын оргил дахь мөнх цас мөс хайлан уулын ам жалга бүрээр горхи гол мөрөн урсан бууж байгаатай зүйрлэж болох юм. Ус хамгийн бага энерги зарцуулан хамгийн хол зам туулах зорилготой буюу хөдлөх зүй тогтолтой. Гол мөрөн өгсөөд хамгийн бага энерги зарцуулан уулын оргил дээр гарж болно. Шашны алив нэг сургаал номлол зан үйлийг жинхэнэ ном дэгийн дагуу судалж сураад хийж гүйцэтгээд сэтгэлийн амар амгаланг олж философийн сургаал номлолуудыг судалж танин мэдээд үнэн зөв мэдлэг эзэмшиж сэтгэлийн эрх чөлөөг эдэлж болно.

Философийн ном товхимол, сурах бичиг, илтгэл өгүүллийн эмхэтгэл гэх мэт бүтээлүүдтэй там тум танилцах явцад бие биеэ үгүйсгэсэн олон янзын эсрэг тэсрэг үзэл баримтлалыг тоочин бичих эссэ илтгэл өгүүлэл дэх үзэл санаа баримтлал нь өөр илтгэл өгүүлэл дэх үзэл санаа баримтлалтай нь төдийгүй өөр хоорондоо илэрхий зөрчилтэй нэг л зохиогчтой гэхэд итгэмээргүй байх дүр төрх харагдаж байх шиг санагдах юм.

Философи мэдлэг өөрийнхөө имманент язгуур уг чанараа \концептуаль личностное\ хувь хүний шүүмжлэгч хийсвэрлэгдсэн боловч тодорхой-конкретны шинж чанартай. Хэдийгээр философийн тулгуур үндсэн асуудлууд мөнхийн шинжтэй эцсийн нэг туйлийн шийдэлгүй боловч нийтлэг соёлын хөгжлийг тодорхой үе шатанд ялангуяа хямрал, зөрчил, мөргөлдөөн хурцадмал байдалтай болсон үед өвөрмөц шинэ тодорхой хэлбэр хэв маяг бүхий байдлаар тухайн үеийн сэтгэгчид дэвшүүлэн тавьж томъёолон судалгааны эргэлтэнд оруулсанаар философийн хөгжилд шинэ дүр төрх хэв маяг, хөг аялгуу оруулдаг.

Философийн ямар үзэл баримтлалтай вэ? философийн ямар үзэл баримтлал зааж байгаа вэ? гэх зэрэг гэнэн цагаан асуултанд “Би плюралист үзэлтэй”, “Би бүх философийг зааж байгаа” гэсэн учир битүүлэг хариултыг ам бахдам өгөж байгааг сонсох тохиолдол ховор биш.

Философийн концептуаль онолын цэгцэрсэн мэдлэг үзэл баримтлалгүй философчид цуглараад олон ишт буюу ургалч үзэл баримтлалын тухай асуудал хэлэлцэж байгаа байдал бол хэлгүй хүн “дохионы хэл” “язык жестов” хэрэглэхгүйгээр ярилцаж байгаатай, сохор хүмүүс юмсын өнгө, хэлбэр, дүрсний тухай нүдтэй хүмүүстэй маргалдаж байгаа лугаа адил зүйрлэж болох дүр төсөөлөл төрүүлж байна.

Философи \гүн ухаан\ нийгэмийн хөгжлийн өнөөгийн үе шатанд буюу манай эрин үед мэргэжлийн мэдлэг боловсрол болохоос илүүтэйгээр хувь хүний боловсролын бүр тодорхой илэрхийлэх гэвэл сэтгэлгээний соёлын хөгжлийн ерөнхий түвшиний нэг гол үндсэн шалгуур хийгээд үзүүлэлт мөн. Хүмүүн бол соёлын амьтан мөн. Нийгэм, соёл хэмээх үг ойлголтоор бидний хүрээлэн буй байгалийн бус ертөнцийн юмс үзэгдлийг тэмдэглэдэг. Соёлын үзэгдлүүдийг биет ба биет бус гэж хоёр хувааж авч үзэж судлах үзэл баримтлал өргөн дэлгэрсэн. Эрт дээр үеийн соёлт улс орны ард түмнүүдээс гаралтай “Филосия мать всех наук. Математика отец всех наук”, “Арифметик бол математикийн хаан”, “Үгийн сайн тоо. Үйлийн сайн ач”, “Тоо бод. Тос ид” гэх мэт цэцэн мэргэн хэлц үгэнд л эрэгцүүлэлээрээ иргэншилээ тодорхойлж байжээ. “Истина есть отчётливость \разумность\ и ясность” Рене Декарт, “Все что есть разумно, все что есть действительно разумно” Г.В.Ф.Хегел.

Монгол дахь онолын сэтгэлгээ бол орчуулгын заримдаа оршуулгын сэтгэлгээ болчихжээ. Монгол дахь онолын сэтгэлгээний хөгжил бол бүх төрлийн, хэв маягийн, хэлбэрийн онолыг илэрхийлж буй хэлний хөгжил мөн. “Холхон явуулбал хүн ойлгохгүй, Хоёр хоногийн дараа бол өөрөө ч ойлгохгүй бичиг, ном товхимол олширох аюул занал нүүрлэж байна. Хэзээ ч хаана ч ийм л байсан ба философи, филологи хоёр үгний язгуур үндэс ижил төсөөтэй байгаа нь үүний нэг нотолгоо юм. Хүн төрөлхтний сэтгэлгээний охь манлай болсон шилдэг бүтээлүүдийг уншиж судалаад шилж сонгоод эх хэл дээрээ хөрвүүлэн буулгах орчуулагчийн хөдөлмөр бол маш бүтээлч бөгөөд авъяс билиг шаардсан хүнд хүчир хөдөлмөр мөн.

Онолын сэтгэлгээний хөгжилд орчуулагчид асар их хувь нэмэр оруулдаг болохыг үнэлэх цаг ирнэ. Хэд хэдэн дааруухан ном бичсэнээс ганцхан цаг хугацааны шалгуур даасан шилдэг бүтээл сайн орчуулж хөрвүүлбэл сэтгэлгээний аль ч салбарын соёлын хөгжилд жинтэй хувь нэмэр оруулаж буй хэрэг мөн. Сайн онолоос илүү амьдралын үйл явцад ашиг тустай зүйл байж огт болохгүй.”Бодит-практик амьдралтай холбоогүй онол доголон. Онолгүй бодит практик амьдрал үйл ажиллагаа бол сохор”

1. Философи бол хувь хүний шүүнтгэгч, бүтээлч сэтгэлгээний бүтээгдэхүүн бөгөөд сургааль номлолын нь тогтолцоо бүтээгчийнхээ нэрээр алдарших уламжлал тогтжээ.
2. Хүн соёлыг бүтээгдэхүүн ч бүтээгч мөн. Хэл бичиг хоёр бол сэтгэлгээний хэрэгсэл, илэрхийлэл, бододжсон оршихуй соёлыг хадгалагч, тээгч, дамжуулагч мөн. Сэтгэлгээ, ухамсар, оюун ухаан, сүнс эрчим, бодос шууд болон дам утгаараа философийн буюу гүн ухааны судлагдахуун мөн. Нүүдэлчин ч сууршимал ч Монголчуудын сэтгэлгээний соёлын өв санг судлах түүний бүрэлдүүлбэр хэсэг тус бүрийн хөгжлийн зүй тогтол, хандлага бол Монгол дахь шинжлэх ухааны сэтгэлгээний үндсэн судлагдахуун мөн.
3. Тухайн нэг улс орон бус нутагт философийн ямар урсгал, чиглэл давамгайлж байгаа байдлаас үнэлэмжийн шинж чанартай мэдлэг ухаан тухйлбал ёс суртахууны, гоо сайхны, хууль эрхийн, улс төрийн мэдрэмж, мэдлэг, үнэлэмж, чин эрмэлзлэл, дадал зуршил зэрэг маш өндөр магадлалтайгаар шууд хамаардаг.
4. Философийг судлах явцад буюу философийн ном зохиол унших, философийн ярилцлага, эргэцлүүлэл хийх явцад хүний мэдлэг өсөхөөс илүүтэйгээр түүний ойлгохуй, ухаарахуй өсөж хөгждөг. Танин мэдэхүйн үйл явцын зорилго бол үнэнийг танин барих буюу үнэнд хүрэх явдалд оршино. Үнэн бол бид хаана ч нуугдаж, хаашаа ч зугтаж чадахгүй тэр бүхэн мөн. “Үхэх төрөх хоёр үнэн”. Үнэний тухай асуудал бол философийн уламжлалт язгуур асуудлын нэг мөн. Үнэнд хүрэх сэтгэлгээ, үйл явц зайлшгүй баримтлах ёстой хууль дүрэмтэй. Сэтгэлгээний үйл явцын хуулийг судалдаг ухааныг учир шалтгааны ухаан-логик судалдаг. Логиктой сэтгэлгээ ямар ч тохиолдолд аливаа юмс үзэгдлүүдийг учир шалтгааны нь холбоонд авч үздэг. Логиктой учир шалтгааны холбоонд авч үзэж буй

сэтгэлгээ нь хэл ярианы ба бичгийн найруулгын хувьд дүрмийн алдаагүй буюу дүрмийн-грамматика дагуу илэрхийлсэн, бичсэн байдаг.

5. Өнөөгийн XXI зууны үед философийн мэдлэг хэрэггүй болсон гэсэн үзэл олон нийтийн дунд зонхилож философийн үзэл баримтлал нь тодорхой биш янз бүрийн суурь түүхч, улс төр судлаач, социологч, шашин судлаач, соёл судлаач гэх мэт боловсрол, мэргэжилтэй философийн хичээл зааж, тодорхой шинжилэхүй ухааны судалгааны асуудалтайгаа холбогдсон философийн ном зохиол уншиж судалсан эсэх үл мэдэгдэх эрдэмтэд (Ph.D) гэсэн тодотгол бүхий нарийн хуудас-визитинг карт хэрэглэж, улс төрийн үзэл баримтлалгүй гэж болох намууд төрийн эрх бариж, эрхзүйн философийн үзэл баримтлалгүй гишүүд хууль батлаж, хүмүүс үг, үг өгүүлбэрийг өөр өөрийнхөөрөө ойлгон ярилцаж, ойлголцож байгаа дүр эсгэж буй байдал төрх харагдаж байна.

Нийгэм ч нийгмийн гүшүүд ч тасралтгүй суралцаж оршин тогтнох зүй тогтолтой буюу эрхтэй бас үүрэгтэй. Бүгдээрээ цэцэлдэж-философдож сурцгаая. Монгол оронд цэцэлдэж буй нийгэм \философствующее общество\ байгуулья. Ёс суртахуунтай логиктой буюу аливаа юмс үзэгдэлийн тухай учир шалтагааны холбоонд нь зөрчилгүй, хангалттай үндэслэлтэй сэтгэлгээ чадавхи, дадал зуршил бүхий хүмүүсийн хамтын нийгэмлэг оршин тогтонож болно биз дээ. Үнэн, худал, зөв буруу, сайн муу, сайхан муухай, гэх зэрэг үнэлэмж бүхэнд тодорхой философийн хийгэд шинжлэх ухааны рациональ шалгуур /критери/ үзүүлэлт /показатель/ тогтоох судалгаа хийж үр дүнг нь нийтийн тусын тулд ашиглая. Чухамдаа дээр дурдсан шинж чанар бүхий нийгэмлэг нь Монгол Улсын Үнлсэн хуулинд нийгэмийн хөгжлийн зорилго, уриа, лоозун болгон дэвшүүлсэн хүмүүнлэг нээлттэй иргэний ардчилсан нийгэмийн үндэс, оюун санааны урдчилсан нөхцөл болох учиртай.

ABSTRACT

Man is a thinking being. The human thought is the subject of philosophical and psychological research. Man's thought, both in ontogenetical and philogenetical sense of transmitted to the stages of magic, mythic, cosmic, metaphysical, theological, humanical, educational, scientific and political. In the further course of the development it moves to godlike, divine or esoteric stage. The ontogeny and phylogeny of thought are, in an ontological sense, compatible sith each other. Discussing about the meaning and significance of the study of the history of human thought, we can use the expression "back to the future".